

De Persklaarmaker From Hell

Dit is het eerste deel van een tweeluik over persklaarmaken. Over een aantal dagen volgt deel 2.

Op dit blog is al eerder aandacht besteed aan de [persklaarmaker](#). Er is een [discussie](#) ontstaan over wat een persklaarmaker doet of zou moeten doen, er is opgemerkt dat ze wel erg onderbetaald zijn, ze zijn ondergebracht in categorieën, en sommigen zijn geheel naamloos de hemel in geprezen.

In dit stukje wil ik het hebben over het andere soort persklaarmaker, het type dat nijdig zit te krassen. De nietsvermoedende vertaler opent de envelop of de doos waarin de persklaargemaakte vertaling hem is toegestuurd. Zoals altijd is het een moment waarop zijn hart extra snel klopt, want ook al had hij nog zo zijn best gedaan, toch twijfelt hij aan zichzelf. Dit is het moment van de waarheid: heeft hij allerlei zinspelingen over het hoofd gezien, is hij zo één geworden met de brontekst dat hem de barbarismen niet zijn opgevallen? Of kan hij zoals gewoonlijk opgelucht ademen omdat het toch niet zo'n ramp is dat hij ergens een dt-foutje heeft gemaakt, een tikfout over het hoofd gezien, iets te vaak de zin met het onderwerp is begonnen, of andere kleine dingetjes heeft gedaan die gemakkelijk te corrigeren zijn?

Stokpaardjes

Dan ziet hij de eerste bladzij. Er staat in grote letters op: NIET TIJDJE MAAR POOSJE. Huh? Hij bladert verder. Hoewel er maar weinig rood is te zien, staan er overal in potlood strepen, kronkeltjes, kruisen, opmerkingen en smileys met een huilgezichtje. Wat is dit? Het antwoord is simpel: hij heeft de Persklaarmaker From Hell getroffen.

De Persklaarmaker From Hell berijdt stokpaardjes. Deze heeft bijvoorbeeld iets tegen 'een tijdje' in de zin van: een tijdje later. Dat moet 'poosje' zijn. Dat het synoniemen zijn, maakt hem niet uit. Poosje is goed, tijdje fout. Als de vertaler uitsluitend 'tijdje' heeft gebruikt, is er iets voor te zeggen dat af te wisselen met het 'poosje'. Maar om door de hele vertaling heen POOSJE te krabbelen gaat een beetje ver.

Eigen mening

De Persklaarmaker From Hell heeft ook over van alles en nog wat een mening. En die ventileert hij. Zo ziet de vertaler bij een bepaald gerecht geschreven: BAH. Wat is er bah? Zijn vertaling, of dat gerecht? Hoe zou hij dat anders moeten vertalen? Hij breekt er zich het hoofd over.

Hij breekt zich verder het hoofd over de in grote hanenpoten geschreven opmerkingen van de Persklaarmaker From Hell bij de politiek incorrecte uitspraken die zijn personages maken. Zo staat er bij een wel zeer vrouwonvriendelijke uitspraak: ZOIETS ZEG JE TOCH NIET? Nee, zoiets zou de vertaler inderdaad in het dagelijkse leven niet gauw zeggen, maar de personages in het boek doen dat wel, en hij heeft die uitspraken geheel in de sfeer van het boek vertaald. Toch gaat hij peinen of hij het niet anders had moeten verwoorden. Hij wordt steeds onzekerder.

En dan zijn er nog al die grote kruisen die hele regels omspannen. In welke regel moet de vertaler een fout zoeken? Wat is er mis? En waar slaan die smileys met huilgezichtjes op? En wat moet hij met de kronkels onder sommige zinnen? Daar moet iets mis mee zijn, maar wat? De Persklaarmaker From Hell doet geen suggesties.

Woedend

Na een hele hoop bladzijden te hebben doorgenomen is de vertaler niet alleen onzeker, maar ook woedend. Hij ziet door de bomen het bos niet meer. Plichtsgetrouw als hij is, leest hij toch alle opmerkingen door, en verandert de zinnen met kronkels eronder, de alinea's met een kruis ernaast, en woorden waarop misschien die smileys met huilgezichtjes van toepassing zijn. Hij weet niet of het wel allemaal verbeteringen zijn... Langzamerhand kan hij zelf wel huilen. Hij heeft al tien jaar ervaring, is veelgevraagd, krijgt complimentjes van redacteurs en recensenten, en nu ineens dit. Hij voelt zich steeds kleiner worden. Zou hij niet beter ander werk kunnen gaan zoeken? Want voor vertaler is hij duidelijk niet in de wieg gelegd. Hij bakt er immers niks van?

Op het laatst is hij zo kwaad dat hij zelf ook pinnige opmerkingen gaat schrijven bij alles wat de Persklaarmaker From Hell heeft gekladderd. Hij ziet bijna niet meer dat er ook nuttige dingen zijn die hij zou kunnen invoeren. Het is niet slechts kaf, er is ook koren, maar dat valt hem niet meer op.

Nare smaak

Eindelijk is hij klaar en kan het gecorrigeerde manuscript terug naar

de uitgever. Een hele tijd -- o nee, poos --- later komen de presentemplaren. De vertaler krijgt een nare smaak in de mond. Dit is een besmet boek. Zonder er even in te kijken zet hij het in de kast bij alle andere boeken die hij heeft vertaald, maar het liefst zou hij het verscheuren, in de fik steken, er zijn gat mee afvegen.

Fatsoensnormen

De Persklaarmaker From Hell overtreedt bepaalde regels die helaas nog ongeschreven zijn: maak goed duidelijk waar een kronkeltje of kruisje op slaat. Doe een suggestie, of schrijf er op zijn minst bij waarom iets je stoort, en vertel erbij dat je het helaas ook niet beter weet. Denk mee met de vertaler, straf hem niet af. Een onervaren vertaler pikt misschien iets op van opbouwende en onderbouwde kritiek. Zeg er ook eens bij dat je iets leuk, mooi of grappig vertaald vindt. Wees geen frik die het met de aanwijzstok tikken laat regenen op het hoofd van de vertaler. En verlies het allerbelangrijkste niet uit het oog: dit boek is bedoeld voor een lezer die er plezier aan moet beleven, er iets uit moet opsteken, erdoor geroerd moet worden, al naar gelang de inhoud. De Persklaarmaker From Heaven streeft samen met de vertaler dat doel na. De Persklaarmaker From Hell doet weinig anders dan afkraken.

Kwetsend

Nu krijgt een persklaarmaker natuurlijk ook weleens vertalingen voor zijn neus die niet bepaald deugen. Maar zelfs in dat geval geeft het geen pas om er dingen bij te zetten als: NOU JA!!! Dat is niet opbouwend, het is alleen maar kwetsend. Zo ga je niet met collega's in het boekenvak om. Zo ga je niet met mensen om.

Over een aantal dagen zullen we in deel 2 zien hoe het ook kan.